

Oponentský posudek na bakalářskou práci Elišky Moravcové

Práce je zaměřena na dvě knihy Ludvíka Aškenazyho, Putování za švestkovou vůní (1959) a Cestopis s jezevčíkem (1969). Obě mají pohádkové rysy, mísí zobrazení všedního života se zázračnými prvky a jsou spojeny tématem cesty. Tato volba je domnívám se velmi dobrá, Aškenazy sice není zapomenutý a zcela opomíjený, ale mezi prozaiky a dramatiky dvacátého století nepatří k těm, kdo jsou v popředí pozornosti.

Kol. Moravcová věnuje úvodní kapitoly své práce vymezení žánru pohádky, její typologii, tradici české autorské pohádky a biografii i dílu Ludvíka Aškenazyho. Tento oddíl je snad nadbytečně rozsáhlý, místy jen opakuje obecně známá fakta. Chápu, že se autorka potřebovala seznámit s širším kontextem žánru i tvorby Aškenazyho, nebylo však nutné všechno v takové šíři reprodukovat. Občas zde najdeme nepřesnosti. Píše se, že po odchodu do exilu LA svá díla „překládal do češtiny“; jde naopak o překlady do němčiny pořizené Alexandrou Baumrucker. Od sedmdesátých let jeho dílo „v Čechách“ (myšleno v českých zemích) „upadá do zapomnění“. Přesněji bylo vyřazeno z knihoven a oficiálního obrazu kultury. Vymezení poezie všedního dne jako směru „v 50. letech 20. století“, přičemž jako reprezentanti jsou uvedeni básníci Florian a Šiktanc je také těžko udržitelné. Při charakteristice Aškenazyho tvorby se citují slovníková hesla a populární příručky (Šubrtová, Macháček), ale postrádám obecnější úvahy o Aškenazyho díle od Jana Dvořáka (Principy tvorby Ludvíka Aškenazyho, Impuls 1967) nebo Zdeňka Heřmana (Ludvík Aškenazy, dětství a tak vůbec aneb Pokus o pokus čili esej na zkoušku, Zlatý máj 1966). Heřmanův článek je zajímavý také tím, že uvádí i tehdy ještě nevydaný Cestopis s jezevčíkem, o kterém Heřman jako redaktor Albatrosu věděl.

Další části bakalářské práce se blíže zabývají dvěma zmíněnými prózami. Nejprve shrnují jejich děj a dobový ohlas. Zde kol. Moravcová uvádí, že v případě Putování za švestkovou vůní pracovala se dvěma vydáními. První vydání v SNKLHU (1959) neobsahuje ilustrace Heleny Zmatlíkové. Protože je „pro tento příběh vizuální stránka důležitá, dále pracuji i s novějším vydáním z roku 2005“. Ilustrace H. Zmatlíkové ovšem vyšly už ve druhém vydání (rovněž 1959) v SNDK. Eliška Moravcová nikde tyto ilustrace dále nereflektuje, takže vzniká otázka, proč o tom píše. V ohlasech na tuto prózu obšírně cituje z kritických výhrad Jana Trefulky v Hostu do domu a Z. K. Slabého ve Zlatém máji. Stručně a asi nadbytečně se zmiňují Vlastimil Vrabec a Hana Švejdová. Nedožvíme se však, zda kol. Moravcová s uvedenými názory souhlasí, či nikoliv. Navíc zcela chybí podle mě podstatné kritiky Jana Petrmichla v Rudém právu a Milana Jungmanna v Literárních novinách. Petrmichl soudí Aškenazyho pohádku ideově, vytýká autorovi to, že se pohybuje na periferii současného života, je staromilský a rozvleklý. Jungmann je vnímavější, ale také kritický. Jeho výtka bezúčelné fantazie, rozměňování, nedostatku vnitřní umělecké nutnosti je myslím aspoň zčásti namístě.

U Cestopisu s jezevčíkem je uvedena datace 1969 a píše se, že „celý náklad“ byl skartován. Tomu ovšem odporuje citovaná recenze knihy od Otakara Chaloupky ze Zlatého máje z dubna 1970. Ve skutečnosti se některé výtisky, patrně autorské, recenzní a povinné, zachovaly. V Národní knihovně (a dalších knihovnách) je exemplář Cestopisu s jezevčíkem z roku 1969. Na rozdíl od vydání v roce 1992, s nímž kol. Moravcová pracuje, obsahuje toto první vydání navíc fotografie, např. starého automobilu, hradu Kost, Vídně a dalších měst, Karlova mostu. Autorka nezaznamenala ani další recenze knihy, které vyšly na jaře 1970, Vladimíra Dostála v Tvorbě a Věry Vařejkové v časopise Komenský. I z nich by bylo možné dovodit rozdíly mezi oběma analyzovanými knihami. Zatímco Putování za švestkovou vůní je pohádka fantaskní, plná imaginace, hříček, odboček, místy až manýristická, Cestopis s jezevčíkem je střídmější, více podobný příběhové próze jenom s některými rysy pohádek. Dobové iluze se promítají třeba do babiččiny repliky v závěru Cestopisu s jezevčíkem: „...my teď nebudeme dělat nic jiného než boj za mír. My v Praze a vy se se Sušinkou v Londýně.“

Další kapitoly práce, které jsou věnovány tématu cesty v literatuře obecně a v obou prózách, dále prostoru a postavám, jsou vcelku standardní. Myslím, že vhodně bylo aplikováno rozdělení různých typů cestovní literatury od Dana Vogela (*A Lexicon Rhetoricae for „Journey“ Literature*). Vycházejíc z něho zařazuje Eliška Moravcová Putování za švestkovou vůní do kategorie putování, zatímco Cestopis s jezevčíkem do kategorie cesta. K synopsím děje v Putování za švestkovou vůní, kde se na začátku kapitol popisuje, co se bude dít, je třeba dodat, že jde o starý literární postup, který se často uplatňuje v humanistické a barokní literatuře a občas i v literatuře moderní, např. v Nezvalově próze Anička skřítek a Slaměný Hubert (1936), k níž má svou fantasknost Aškenazyho pohádky blízko. Slouží jako jakýsi odkaz k obřadnosti starší tradice, kam se hlásí i dvojitý podtitul Putování.

Bakalářská práce má jasně vymezený cíl a zaměření. Pracuje s odbornou literaturou předmětu, včetně zahraniční (Propp, Vogel, Cirlot), má ovšem už zmíněné mezery v literatuře věnované Aškenazymu a ohlasu jeho děl a nedostatku reflexe této recepce. Styl a jazyk práce jsou na průměrné úrovni. Občas se objevují floskule, např. „Tematicky se Aškenazy obrací na obyčejné věci, každodenní realitu a s respektem pohlíží na všechny její krásy a bolesti.“ Jindy překlepy či chyby („Rethoricae“ na s. 7, „nalezená“ na s. 31, „korcích“ na s. 33). Na s. 22 „menší míra poetiky“ měla být zřejmě poetičnosti. V Literatuře chybí citování Hrabal a Chaloupka 1970; Tábořská není Jana, ale Jiřina; Vrabc je bez křestního jména (Vlastimil). Název oddílu 2.2 Bibliografie není šťastný.

Jako oponent doporučuji práci k obhajobě. Vzhledem k uvedeným nedostatkům navrhuji známku velmi dobře nebo dobře, podle průběhu obhajoby.

25. 5. 2025

Jiří Holý